

УДК 342.9

Бакал В. здобувач Державного науково-дослідного інституту МВС України

Поняття та сутність форменого одягу працівників внутрішніх справ

У статті з'ясовано сутність та значення форменого одягу працівників органів внутрішніх справ. Автором проведено науковий аналіз наукового матеріалу у досліджуваній сфері і на основі цього представлено власне поняття «формений одяг працівників органів внутрішніх справ».

Ключові слова: сутність, формений одяг, працівник, органи внутрішніх справ.

В статті вивчена сутність и значение форменной одежды работников органов внутренних дел. Автором проведен научный анализ научного материала в исследуемой сфере и на основе этого представлено само понятие «форменная одежда работников органов внутренних дел».

Ключевые слова: сущность, форменная одежда, работник, органы внутренних дел.

The article clarified the nature and significance of uniforms of law enforcement officers. The author conducted a scientific analysis of scientific material in the study area and presented own concept of «uniform of law enforcement officers».

Keywords: nature, uniforms, employee, law enforcement bodies.

Актуальність теми. Органи внутрішніх справ посідають одну з найважливіших ланок у нашій державі. Ефективна діяльність працівників органів внутрішніх справ є запорукою встановлення суспільного правопорядку і безпеки держави. При цьому, кожна складова у діяльності даної категорії працівників є визначальною, оскільки впливає на сприйняття у країні авторитету органів внутрішніх справ у цілому. Тому, надзвичайно важливу роль має формений одяг працівників органів внутрішніх справ, адже вони як особливі працівники повинні, перш за все, виділятися зовнішньо.

В доктрині адміністративного права нагальним питанням є дослідження понятійного апарату та базової теоретично-правової характеристики форменого одягу працівників органів внутрішніх справ. Завдяки цьому, можна розкрити його сутність, значення і роль в системі державних органів, а також виявити вплив на формування демократичної влади, правової та соціальної країни. Актуальною вказана проблематика є і у зв'язку з тим, що за період незалежності України доволі широко впроваджується формений одяг серед усіх структур державної влади, що, в свою чергу, відбивається на дисципліні працівників, їх трудовій діяльності, ефективності виконання службових обов'язків, становленні професіоналізму.

Стан наукового дослідження. Окремі теоретико-методологічні аспекти поняття та сутності форменого одягу працівників органів внутрішніх справ розглянуті у наукових дослідженнях вчених І.В. Зозулі, В.С. Медведєва, В.І. Олефіра, О.І. Пометуна, Г.Г. Почепцова, О.В. Ряшка, В.О. Соболева, Ю.Р. Сурм'яка, С.В. Табана та ін. Однак, слід додати, що у працях вчених не в повній мірі розглянуто можливу сукупність факторів у їх взаємозв'язку, що безпосередньо впливають на зовнішній вигляд системи органів внутрішніх справ. З огляду на високу практичну значущість та недостатню вивченість проблематики визначення поняття і сутності форменого одягу працівників органів внутрішніх справ, є необхідність у проведенні більш ґрунтовного й глибокого наукового аналізу означеного питання.

Метою статті є наукове дослідження поняття і сутності форменого одягу праців-

ників органів внутрішніх справ. Для досягнення поставленої мети слід виконати наступні завдання: з'ясувати сутність і значення форменого одягу працівників органів внутрішніх справ; проаналізувати науковий матеріал у досліджуваній сфері і на основі цього надати авторське розуміння поняття «формений одяг працівників органів внутрішніх справ».

Виклад основного матеріалу. Надзвичайно важливу роль у нашій демократичній, правовій та соціальній державі відіграють органи внутрішніх справ, які покликані здійснювати правоохоронну діяльність з метою забезпечення правопорядку та збереження непорушного стану основоположних прав громадян України. Завдяки даній структурі у суспільстві панує спокій і впевненість у майбутньому як кожного особисто, так і країни в цілому. В найбільш загальному розумінні органи внутрішніх справ трактуються як правозахисні органи державної виконавчої влади, які беруть безпосередню участь у здійсненні функцій держави, спрямованих на забезпечення законності та правопорядку, захист від протиправних посягань на життя, здоров'я, права та свободи громадян, власність, природне середовище, інтереси суспільства та держави [1, с. 328]. Звідси можна виділити, що їм притаманні наступні складові: 1) державний характер – це органи державної влади (відстоюють інтереси суспільства та держави); 2) цілеспрямованість – діяльність спрямована на досягнення цілей: а) у формі встановлення і домінування у суспільних відносинах законності й порядку; б) у формі здійснення захисної діяльності від протизаконних посягань на найвищу соціальну цінність нашої правової та соціальної держави (життя, здоров'я, права та свободи громадян).

Виходячи з положень Закону України «Про міліцію» під органами внутрішніх справ слід розуміти Міністерство внутрішніх справ України, головні управління Міністерства внутрішніх справ України в Криму, м. Києві та Київській області, управління Міністерства внутрішніх справ України в областях, м. Севастополі та на транспорті, їх міські, районні та лінійні відділи (управління), підрозділи, установи, навчальні заклади і науково-дослідні установи, що становлять єдину систему Міністерства внутрішніх справ України. Формами діяльності органів системи Міністерства внутрішніх справ України (з урахуванням їхнього функціонального призначення) є: профілактична, оперативно-розшукова, кримінально-процесуальна, виконавча, охоронна (на договірних засадах) та організаційно-правова діяльність. Певні особливості в управлінні й функціонуванні має система органів внутрішніх справ на транспорті, побудована з урахуванням специфіки забезпечення охорони громадського порядку та боротьби зі злочинністю на різних видах транспорту – залізничному, повітряному, морському, а також річковому [2, с. 20]. Отже, звідси випливає, що сукупність органів внутрішніх справ є великою, існують різні форми їх функціонування і види діяльності (приміром, в залежності від виду транспорту, на якому орган покликаний забезпечувати правопорядок та боротися із злочинністю).

Варто зазначити, що таке становище органів внутрішніх справ зумовлене обсягом та складністю їх роботи на час здійснення злочинності на залізничному, повітряному, морському й річковому транспорті, правоохоронної діяльності, а також тим, що на них покладається основний тягар боротьби зі злочинністю та робота з профілактики й запобігання злочинів з метою реалізації єдиної державної політики боротьби зі злочинністю, яка є складовою внутрішньої політики суверенної та незалежної України [3, с. 528].

Таким чином, можемо підсумувати, що органи внутрішніх справ - це органи державної влади, що функціонують для забезпечення правопорядку у суспільстві, запобігання вчиненню протиправних дій будь-якого характеру, захисту найвищої соціальної цінності в соціально-правовій країні.

Виконуючи суспільно важливу діяльність працівники органів внутрішніх справ виділяються, перш за все, своєю професійною зовнішністю, а саме – форменим одягом, який відіграє суттєву роль у сприйнятті суспільством значимості вказаної категорії працівників. Підвищена увага до зовнішнього вигляду працівників органів внутрішніх справ обумовлена тим, що фундаментальний образ працівників органу внутрішніх справ здебільшого є суттєвим чинником підвищення ефективності та продуктивності виконання службових обов'язків.

Якщо ж розглядати формений одяг в найбільш загальному розумінні, то під ним трактується однаковий за кольором, кроєм та іншими ознаками одяг для осіб певної категорії [4, с. 1328]. У політичний лексикон поняття «формений одяг» увійшло приблизно в 1960-х роках. Це пов'язано з характеристикою публічної діяльності кандидата, зверненої до виборців. У політологів «формений одяг» – це образ, який цілеспрямовано створюється та наділяє політичний об'єкт (особу, організацію, країну тощо) додатковими соціальними і політичними цінностями, що сприяє його більш емоційному сприйняттю [5, с. 78].

Наприклад, у соціальній психології під форменим одягом розуміють «стереотипізований образ конкретного об'єкта, який існує у масовій свідомості» [6, с. 122].

Також під форменим одягом вважається однострій, який встановлюється законом та затверджується актами органів державної влади з метою відокремлення службових осіб, що виконують покладені на них спеціальні обов'язки у сферах військової, правоохоронної та іншої діяльності. Найбільш досконалий формений одяг у Збройних Силах, що пов'язано з чіткою регламентацією завдань, і окрім військовослужбовців, поширюється також на працівників Державної прикордонної служби, прокуратури, митних органів [7, с. 24].

Необхідно звернути увагу на те, що ще досі не досліджувалось питання стосовно поняття та сутності форменого одягу саме працівників органів внутрішніх справ, але є праці вчених, які досліджували питання сутності форменого одягу працівників міліції.

Є. Єгорова-Гантман називає формений одяг працівника міліції в якості спеціально створюваного, навмисне сформованого зовнішнього образу з метою досягнення поставлених цілей [8, с. 87]. Даний термін трактовано досить просто, одна доволі повно. Все ж, переконані, що не зовсім правильним є використання слова «навмисне», адже це вказує на певне застосування сили.

В науці наявні три найбільш важливі підходи до визначення поняття «форменого одягу» працівників міліції – онтологічний, антропологічний та ціннісний. Перші, представники онтологічного підходу, серед яких С. Голдмен, В. Королько, В. Бебик, Л. Невзлін підтримують таку позицію “ формений одяг обов'язково повинен містити ознаки, за яким працівник міліції виокремлюється серед інших [9, с. 247]. Вважається, що в сучасному розумінні поняття «формений одяг» позначає її зовнішність.

Другі, представники антропологічного підходу, серед яких О. Єгорова-Гантман, Дж. Скотт, П. Бірд, Е. Семпсон, Г. Почепцов, П. Гуревич, В. Шепель, формений одяг співвідносять із різними персоніфікованими категоріями. До прикладу, такими як «самопрезентація», «самоуявлення», «управління враженням». У наукових дослідженнях цих авторів приділяється увага на презентації форменого одягу як вираженні особистого образу працівника міліції [10, с. 62].

Різні трактування поняття «форменого одягу» обумовлені тим, що закономірності його виникнення, структурні особливості, чинники та умови функціонування ще повністю не вивчено. Варто зазначити, що наукові дослідження форменого одягу співробітників

органів внутрішніх справ проводилися в основному вченими соціологами, політологами, психологами, культурологами за такими напрямками, як загальнотеоретичні аспекти іміджу, технології, принципи, механізми його формування. Крім того, поняття «формений одяг» може розглядатися в контексті теорії соціальних статусів і ролей, концепції соціальної дії та взаємодії, теорії конфлікту, теорії еліт, теорії легітимації влади [11, с. 318].

Частково питанню форменого одягу працівників органів внутрішніх справ в останні роки привернуто увагу різних фахівців - від конструкторів до творців спеціальних текстильних матеріалів. На наш погляд, розробка нових сучасних моделей і конструкцій вимагає від їх авторів не тільки нового естетичного сприйняття вигляду працівників органів внутрішніх справ, але й особливої уваги на забезпечення функціональних властивостей різних компонентів і форми в цілому. Конструктивні особливості, а також система знакового оздоблення форменого одягу (нагороди, знаки, емблеми, петлиці, погони, тощо) визначають роль та місце його власника у системі суспільних відносин.

Формений одяг співробітника органів внутрішніх справ варто розглядати не просто як одяг, а необхідний елемент його відношення до своєї роботи, який суттєво впливає на рівень довіри зі сторони українського населення. Формений одяг не несе в собі захисних функцій, властивих спеціальному одягу, а необхідний для того, щоб виділити працівників певної галузі (виду діяльності) чи посади серед інших осіб. У системі органів внутрішніх справ формений одяг найчастіше пов'язують із результатом цілеспрямовано створюваного образу мільйонера. Однак необхідно відзначити, що у цьому питанні немає повної єдності серед науковців.

Таким чином, можемо резюмувати, що формений одяг працівників органів внутрішніх справ — це однаковий за кольором, кроєм та іншими ознаками одяг, що являє собою цілеспрямовано створюваний образ, покликаний здійснити емоційно-психологічний вплив на будь-яку особу з метою її повідомлення про причетність носія до правозахисної структури органів державної влади, який встановлюється законом та затверджується нормативно-правовими актами органів державної влади.

Отже, одяг на невербальному рівні надає інформацію про функціональні обов'язки системи органів внутрішніх справ. Професійно розроблена і якісно виготовлена форма дозволяє продемонструвати внутрішню дисципліну в колективі співробітників органів внутрішніх справ.

Висновок. Підсумовуючи, слід зазначити, що наша держава робить неабиякі позитивні кроки на шляху до вдосконалення зовнішності системи органів внутрішніх справ, багато науковців працюють над зміною та стилем одягу, що позитивно впливає на доброякісність виконання міліцією покладених на них завдань. Формений одяг був і залишатиметься невід'ємною частиною загальної культури, етики органів внутрішніх справ. Головна його здатність - це виховувати та дисциплінувати працівників органів внутрішніх справ. Формений одяг показує професійний рівень і статус всієї системи органів внутрішніх справ України. Україна повинна завдячувати минулому поколінню за великі здобутки та запровадження такого унікального і вкрай важливого на сьогоднішній день форменого одягу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Копейчиков В.В. правознавство: [Підручник] / В.В. Копейчиков. [7-ме вид., стер.]. — Київ: Юрінком Інтер, 2003. — 736 с.
2. Про міліцію: Закон України від 20.12.1990 р. № 565-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1991. — № 4. — с.20.

3. Римаренко Ю.І. Приватне життя і поліція [Текст]: концептуальні підходи: теорія та практика. - К.: КНТ, 2006. - 740 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Укладан і головн. ред. В.Т. Бусел. - К. - Ірпінь: Перун, 2001. - 1440 с.
5. Горбушина, О. П. Имидж и имиджология: политический аспект / О.П.Горбушина // Имиджология: современное состояние и перспективы развития: материалы Первого Международного симпозиума «Имиджология – 2003». – М.: РИЦ «Альфа» МГОПУ им. М. А. Шолохова, 2003. – С. 77–81.
6. Дубов И.Г. Имидж // Социальная психология. Словарь. – М.: ПЕР СЭ, 2005. – С. 122-123.
7. Яценко Н.О. Назви військового одягу в українській мові // Культура слова. – 1999. – № 52. – С. 69–72.
8. Егорова-Гантман, Е. Политическая реклама / Е.Егорова-Гантман, К. Плешаков. – М.: Николло, 1999. – 240 с.
9. Королько, В. Г. Имидж и его природа. Основы публичных отношений: учебник для студ. ВУЗов / В. Г. Королько; отв. ред. Удовик С. Л. – К. : Ваклер, 2000. – 528 с.
10. Гуревич, П. С. Философия человека / П. С. Гуревич; РАН. Ин-т философии. – М., 2001. – Ч. 2. – 206 с.
11. Ромадікіна В.С. Методологічні підходи до психологічної інтерпретації феномену «Імідж міліції» / В.С. Ромадікіна // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2011. – № 3. – С. 316-324.

УДК 339.543 (477.73)

Хандрос О. В., здобувач кафедри
морського та митного права ОНЮМ

30-тиріччя створення підрозділу з боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил в м. Одеса

Стаття присвячена 30-тиріччю створення служби з боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил в митниці міста Одеса. Виділяються основні етапи становлення та розвитку служби. Розглядаються питання міжнародного співробітництва з установами інших країн. Наведено приклади найбільш гучних затримань контрабанди в Одеському регіоні.

Ключові слова: контрабанда, контрабанда наркотичних засобів, підрозділ з боротьби з контрабандою та порушенням митних правил.

Статья посвящена 30-летию создания службы по борьбе с контрабандой и нарушениями таможенных правил в таможене города Одесса. Выделяются основные этапы становления и развития службы. Рассматриваются вопросы международного сотрудничества. Приводятся примеры наиболее громких задержаний контрабанды в Одесском регионе.

Ключевые слова: контрабанда, контрабанда наркотических средств, подразделение по борьбе с контрабандой и нарушениями таможенных правил.

Article is devoted to 30th anniversary of service Anticontraband and Customs Violations Agency at Odessa Customs. Highlights the main stages in the development of service. The issues of international cooperation are reviewed. Examples of the most high-profile arrests of smuggling in the Odessa region are presented.

Key words: contraband, drug contraband, anticontraband and customs violation agency.